

nemen van eenen kosmischen oorsprong de moeilijkheid slechts verplaatst, niet oplost. Maar neen, dat *zal* niet zoo zijn, dat *wil* men niet. Voor Weismann is „die Urzeugung trotz aller Misserfolge sie zu erweisen, immer noch ein logisches Postulat. Das Organische als eine ewige Substanz, dem Unorganischen als einer gleichfalls ewigen Substanz an die Seite gestellt, ist mir eine undenkbare Vorstellung und zwar deshalb, weil das Organische fortwährend ohne Rest in das Unorganische aufgeht . . . Daraus würde folgen, dass das Organische einmal entstanden sein muss” 1).

Het woord van Jezus tot de ongelooovige Joden geldt ook nu nog van het ongeloof in de wetenschap: gijlieden *wilt* tot Mij niet komen.

Wat het natuuronderzoek betreft, verwijt men aan de geloovigen, althans aan die uit Newtons tijd, „da, wo man den Faden der theoretischen Erkenntniss abreißen sah, Gott als letzte Ursache hilfreich eingreifen zu lassen.” 2) Ofschoon het mij voorkomt, dat er in Newtons beschouwing wel een weinig deïsme zit, kan men toch niet zeggen, dat hij God als laatste oorzaak laat ingrijpen, waar de draad der theoretische kennis afbrak. Hij zegt: „Deus omnia regit non ut anima mundi, sed ut universorum dominus — —. Durat semper et adest ubique, et existendo semper et ubique, durationem et spatium constituit — —. Tota rerum conditarum pro locis ac temporibus diversitas ab ideis et voluntate entis necessario existentis solummodo oriri potuit.” 3)

Maar hoe dit ook zij, *wij* Gereformeerden gelooven dat God niet alleen „den hemel, de aarde en alle schepselen uit niet heeft geschapen, als het Hem heeft goed gedacht, een iegelijk schepsel zijn wezen, gestalte en gedaante en verscheidene ambten gevende”, — maar ook dat Hij »ze alzoo stiert en regeert naar Zijnen heiligen wille, dat in

1) Ueber die Dauer des Lebens pag. 40. Vgl. Rickert o. l. pag. 283 en 284.

2) Isaac Newton von Prof. Dr. Ferd. Rosenberger Leipzig 1895 pag. 421.

3) Principia, pag. 528, 529.